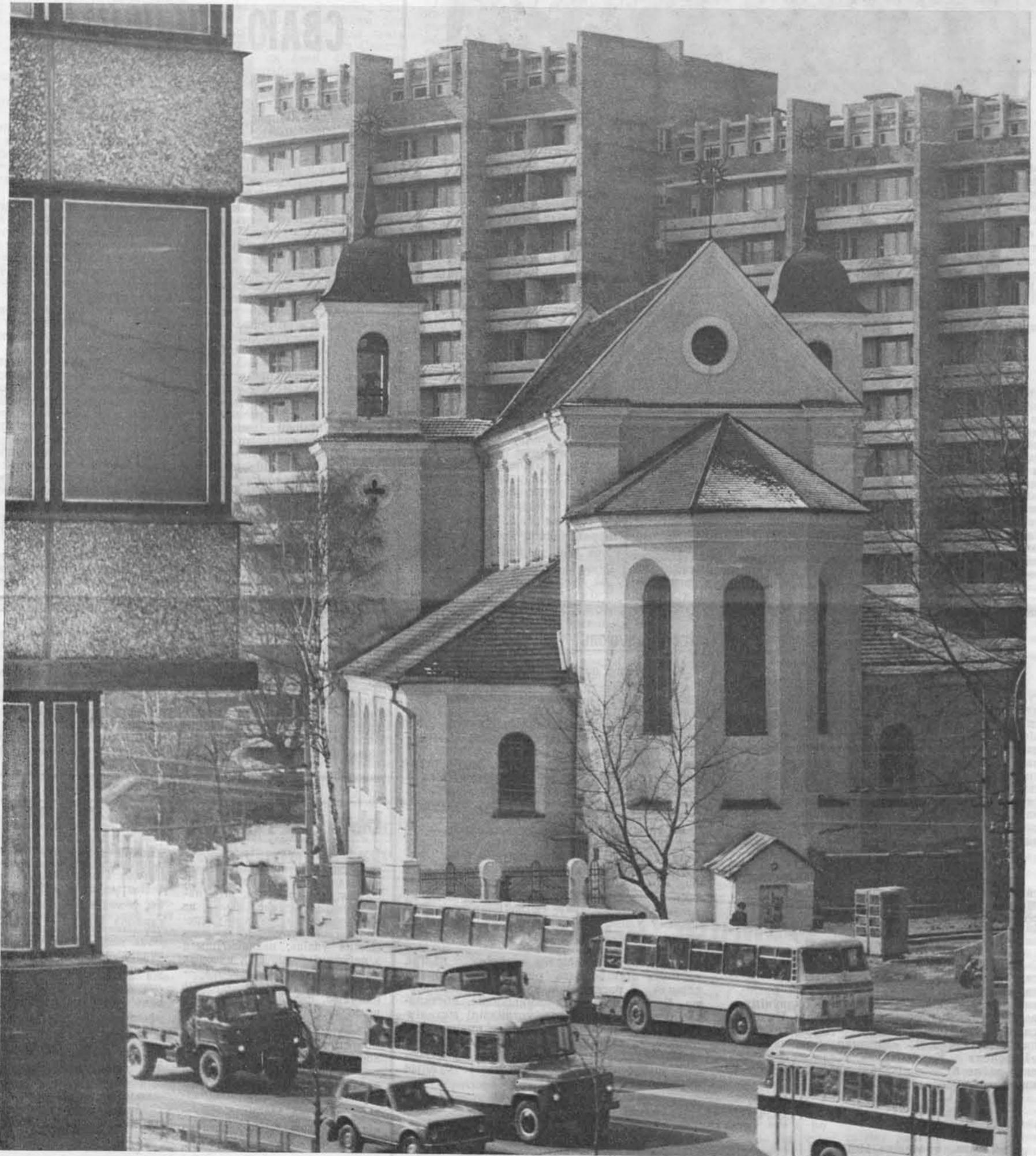

Голас Радзімы

№ 16 (1690)
23 красавіка 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

У 1613 годзе ўзвялі гэты будынак. І сёння стаіць ён на мінскай зямлі помнікам архітэктуры і культуры Беларусі, узяты пад ахову дзяржавы. Кацярынінская царква (яе называлі яшчэ — Пятра і Паўла, жоўтая) нядаўна была рэстаўравана. Яе плаўныя абрысы на фоне сучасных вышынных будынкаў надаюць своеасаблівасць гэтаму куточку старога Мінска, былой Нямізе. Фота С. КРЫЦКАГА.

ДЭПУТАТ І ЭКАНОМІКА

«Чалавек бачыць сваю будучыню»

стар. 2—3, 4

ЛЕНІН — ЗАСНАВАЛЬНІК ПАЛІТЫ- КІ МІРНАГА СУІСНАВАННЯ КРАІН З РОЗНЫМ ГРАМАДСКІМ ЛАДАМ

«Крупнейшие события века связаны
с его именем»

стар. 4

БРУДНАЯ, ПРАВАКАЦЫЙНАЯ ПА- ЛІТЫКА «НЕПАЛІТЫЧНАЙ» АРГА- НИЗАЦЫІ

«За кого ратует «Международная
амнистия»

стар. 5

падзеі • людзі • факты

УРУЧЭННЕ ўзнагароды

Напружана, творча папрацавалі ў мінулым годзе, ва ўсім прайшоўшым пяцігоддзі працаўнікі індустрыі рэспублікі. За дасягненне высокіх вынікаў ва ўсесаюзным сацыялістычным спаборніцтве, паспяховае выкананне Дзяржаўнага плана эканамічнага і сацыяльнага развіцця на 1980 год і дзесятую пяцігодку ў прамысловасці Беларускай ССР прызнана пераможцай і ўзнагароджана пераходным Чырвоным сцягам ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ.

З нагоды ўручэння Беларускай ССР ганаровай узнагароды ў Мінску адбыўся рэ-

спубліканскі сход партыйнага, савецкага, прафсаюзнага і камсамольскага актыву сумесна з прадстаўнікамі працоўных калектываў. На сходзе выступіў член ЦК КПСС, намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР В. Макееў. Пад бурныя апладысменты ён уручыў рэспубліцы пераходны Чырвоны сцяг ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ.

З прамовай на сходзе выступіў Старшыня Савета Міністраў БССР А. Аксёнаў.

НА ЗДЫМКУ: уручэнне ганаровай узнагароды рэспубліцы.

ВЫДАННЕ ДАКЛАДА Л. І. БРЭЖНЕВА

Канадскае выдавецтва ў Атаве «Нувель францьер» выпусціла асобным выданнем на французскай мове Справаздачны даклад Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнева на XXVI з'ездзе КПСС.

У прадмове да выдання, напісанай членам Цэнтральнага выканаўчага камітэта Камуністычнай партыі Канады, Старшыней Камуністычнай партыі Квебека Сэмюэлем Уолшам, падкрэсліваецца што, «Л. І. Брэжнеў з'яўляецца дзяржаўным дзеячам, які вядомы як галоўны

архітэктар палітыкі разрадкаў». У прадмове адзначаецца спакойны і ўпэўнены тон даклада, велізарнае міжнароднае значэнне гэтага дакумента.

Выдзяляючы той раздзел даклада, у якім змешчаны новыя савецкія мірныя прапановы, аўтар прадмовы піша: «Гэтыя канкрэтныя ініцыятывы—аб мерах па ўмацаванню давер'я ў ваеннай галіне ў Еўропе, аб абмежаванні стратэгічных узбраенняў, аб скліканні спецыяльнага пасяджэння Савета Бяспекі ААН з удзелам вышэйшых кіраўнікоў дзяржаў—

членаў Савета і правадзены савецка-амерыканскай сустрэчы на самым высокім узроўні—сустрэлі добразычлівы водгук у грамадскасці заходніх краін». С. Уолш звяртае асаблівую ўвагу на словы Л. І. Брэжнева аб гатоўнасці СССР развіваць адносіны і расшыраць супрацоўніцтва з Канадай.

Даклад Л. І. Брэжнева на французскай мове—ужо другое яго выданне ў Канаде. Раней ён быў апублікаваны на англійскай мове канадскім выдавецтвам «Нозері бук хауз».

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

✦ Пачалася закладка новага мікрараёна ў Бабруйску — Прыбярэзінскага. Яго агульная плошча — 1 060 гектараў. Тут будзе жыць звыш ста тысяч чалавек. У новым раёне прадугледжана забудова 10 кварталаў, узведзі дамбу ўздоўж Бярэзіны, стварыць зялёныя зоны. У цэнтры, на месцы распрацаванага кар'ера, будзе створана штучнае возера, звязанае каналам з ракой Бярэзінай і возерам Белы Берэг.

✦ Там, дзе сыходзяцца граніцы Расіі, Беларусі і Украіны, на рукатворным кургане падняўся ўвышыню 28-мятровы манумент Дружбы, што сімвалізуе вечнае яднанне і непарушную дружбу народаў нашай краіны. Шматлікія факты, якія сведчаць аб іх сувязях, змяшчае зборнік дакументаў і матэрыялаў «Сіла брацтва», што выйшаў у кіеўскім выдавецтве «Навукова думка».

✦ Пачаў атрымліваць пушніну калгас «Гігант» Лунінецкага раёна. Тут створана першая ў рэспубліцы калгасная звераферма. Будаўнікі ўзялі памяшканне, абсталівалі сетчатых вальеры, устанавілі металічныя басейны, дзе «водныя працэдур» прымаюць каля трохсот нутрыў. Звяркі непатрабавальныя да ежы, хутка растуць. Селекцыянеры рэспублікі вывелі буйныя экзemplары гэтых звяркоў.

У СССР КОЖНЫ ГРАМАДЗЯНІН
МОЖА ўдзельнічаць у складанні
НАРОДНАГАСПАДАРЧЫХ ПЛАНАў

ЧАЛАВЕК БАЧЫЦЬ
СВАЮ БУДУЧЫНЮ

НА XXVI З'ЕЗДзе КПСС былі зацверджаны «Асноўныя на-прамкі эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1981—1985 гады і на перыяд да 1990 года». У іх на-мечана і далей павышаць эф-ектыўнасць грамадскай вы-творчасці і рост дабрабыту на-рода ў цэлым па краіне і ў кожнай савецкай рэспубліцы.

Усенароднае абмеркаванне праекта гэтага дакумента з'явілася сведчаннем сацыялістычнай дэмакратыі, сапраўднага народаўладдзя. У адпаведнасці з Канстытуцыяй СССР кожны савецкі грамадзянін мае права і магчымасць выказаць сваю думку па самых актуальных пытаннях развіцця краіны, унесці канкрэтныя прапановы. Восем і на гэты раз ад рабочых, калгаснікаў, спецыялістаў народнай гаспадаркі, вучоных нашай рэспублікі паступілі тысячы прапаноў аб тым, як палепшыць выкарыстанне асноўных фондаў і капіталных укладанняў, як эканоміць сыравінныя і паліўна-энергетычныя рэсурсы, удасканаліць работу асобных міністэрстваў і ведамстваў, мясцовых дзяржаўных і гаспадарчых органаў. Усе заўвагі і прапановы ўважліва разгледжаны, і многія ўлічаны пры канчатковай выпрацоўцы Асноўных напрам-каў.

Варта падкрэсліць, што зацвярдзэнне Дзяржаўнага плана эканамічнага і сацыяльнага развіцця рэспублікі—выключная кампетэнцыя Вярхоўнага Савета БССР. Тут адказныя функцыі ўскладзены на пастаянныя камісіі Вярхоўнага Савета. Абавязковы ўдзел іх у папярэднім

разглядзе плана замацаваны ў Канстытуцыі БССР.

ЯК ГЭТА робіцца? Прыкладна за месяц да сесіі Вярхоўнага Савета, на якой трэба будзе разгледзець план і бюджэт, планова-бюджэтная і іншыя пастаянныя камісіі пачынаюць папярэдняе абмеркаванне прадстаўленых праектаў. Ствараецца 11 дэпутацкіх падрыхтоўчых камісій, да работы ў іх прыцягваюцца каля 170 дэпутатаў і спецыялістаў планавых і фінансавых органаў, работнікаў навуковых устаноў.

Дэпутаты глыбока і ўсебакова аналізуюць кожны раздзел плана, кожны артыкул бюджэту, высвятляюць абгрунтаванасць і метагэаграфічнае размеркаванне капіталаўкладанняў па асобных галінах народнай гаспадаркі. Разам з тым пастаянныя камісіі, ажыццяўляючы кантрольныя функцыі, заслухоўваюць справаздачы міністэрстваў, дзяржаўных камітэтаў і іншых рэспубліканскіх ведамстваў, выканкомаў абласных Саветаў народных дэпутатаў аб ходзе выканання планавых заданняў, выкрываюць недахопы і хібы ў іх рабоце, указваюць на наяўныя рэзервы і магчымасці для больш эфектыўнай работы ў мэтах развіцця эканомікі і павышэння народнага дабрабыту.

На сесіях Вярхоўнага Савета звычайна разглядаюцца не толькі план і бюджэт на пэўны год, але і ход іх выканання. Дэпутаты актыўна абмяркоўваюць праблемы развіцця эканомікі і культуры рэспублікі, падвяргаюць крытыцы недахопы ў рабоце асобных міністэрстваў і ве-

VIII З'ЕЗД ПІСЬМЕНнікаў БССР

14—15 красавіка ў мінскім Палацы культуры прафсаюзаў адбыўся VIII з'езд пісьменнікаў Беларусі. Дэлегаты заслухалі справаздачны даклад сакратараў Саюза пісьменнікаў БССР, абмеркавалі свае надзённыя праблемы, абралі кіраўнікоў творчай арганізацыі. У аднас з'езда прыйшло прывітанне Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, у якім высока ацэнены дасягненні сацыялістычнай па зместу, нацыянальнай па форме, інтэрнацыянальнай па свайму духу і характару беларускай літаратуры.

ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ

За вялікія заслугі ў развіцці беларускай савецкай літаратуры Івану Брылю (Янку Брылю) прысвоена ганаровае званне народнага пісьменніка Беларусі.

МІНСК... У КІЕВЕ

Мінскі — дванаццаты раён Кіева — самы малады ў сталіцы Украіны. У дзесятай пяцігодцы тут хуткімі тэмпамі развівалася жыллёвае і камунальнае будаўніцтва. Пабудаваны мост цераз Днепр. Пачаўся рух паяздоў на ўчастку метрапалітэна паміж станцыямі «Красная плошча» — «Проспект Карнейчука». Нядаўна ў Мінскім раёне будаўнікі здалі яшчэ 118 тысяч квадратных метраў жылля.

ВЫПУШЧАНА ЮБІЛЕЙНАЯ МАНЕТА

Дзесятага красавіка 1981 года выпушчана ў абарачэнне юбілейная манета вартасцю 1 рубель у азнаменаванне 20-годдзя першага палёту чалавека ў космас—грамадзяніна СССР Ю. Гагарына.

На вонкавым баку манеты адлюстраваны Дзяржаўны герб СССР і размешчаны надпісы «СССР» і «1 рубель».

На адваротным баку манеты—рэльефныя адлюстраванні сярпа і молата, першага касманаўта свету—грамадзяніна СССР Ю. Гагарына ў скафандры, касмічнай ракеты і арбітальнай станцыі «Салют» з састыка-

ванымі з ёй касмічнымі караблямі «Саюз», а таксама даты «1961» і «1981» і надпісы па акружнасці «20 га-

доў першага палёту чалавека ў космас» і «Ю. А. Гагарын». НА ЗДЫМКУ: вонкавы і адваротны бакі манеты.

НА ДАПАМОГУ ПАМЯЦІ

Уручаючы забыты ў аўтобусе парасон, работнік стала знаходкай далікатна прапанаваць вам сродак, які гарантуе, што падобныя непрыемнасці больш не паўтарацца. Такую сцэнку з недалёкага будучага цалкам можна ўявіць, пазнаёміўшыся з работамі беларускіх вучоных па сінтэзу пептыдаў мозга — біярегулятараў, што кіруюць памяццю, сном, болевымі і іншымі адчуваннямі.

Пептыды памяці, напрыклад, могуць дапамагчы не толькі хворым людзям. Выкарыстоўваючы прэпарат, артыст хутка развучыць новую ролю, студэнт у нябачна кароткі тэрмін падрыхтуецца да экзамена. Змяніцца, як мяркуюць даследчыкі, і сама сістэма навучання, якая стане значна больш інтэнсіўнай. Словам, феноменальная памяць стане з'явай даволі звычайнай.

Атрымліваюць падобныя злучэнні з пэўных часткаў мозга жывёл. Але справа ў тым, што для вылучэння нават тысячных доляў грама рэчыва патрэбны сотні тысяч галоў жывёлы. Зразумела, што ў прамысловых маштабах такая работа весціся не можа. Таму вучоныя Інстытута біяарганічнай хіміі АН БССР і іншых навукова-даследчых цэнтраў краіны працуюць над

вялікай праграмай хімічнага сінтэзу пептыдаў.

Пептыд памяці быў атрыман у ходзе работы па сінтэзу гармона мозгу — лоліберына, рэгулюючага дзейнасць усёй эндакрынай сістэмы. Аказалася, што адзін з фрагментаў малекулы гармона здольны аказаць уплыў на памяць. Гэты эфект цяпер усебакова вивучаецца. Але асноўны клопат сёння — лоліберыны, які можа знайсці шырокае прымяненне ў медыцыне для лячэння гарманальных парушэнняў і ў сельскай гаспадарцы для павелічэння пагалоўя жывёлы. Гэты прэпарат рыхтуецца да ўкаранення ў вытворчасць.

Сінтэз розных пептыдных гармонаў дасць медыкам новыя, мацнейшыя сродкі для барацьбы з хваробамі. Напрыклад, прэпараты на аснове пептыдаў сну могуць быць у многа разоў больш эфектыўнымі, чым існуючыя медыкаменты. Пептыды крыві дапамогуць больш хуткаму выздараўленню людзей, якія перанеслі некаторыя цяжкія захворванні. У бліжэйшым будучым з'явіцца таксама новыя эфектыўныя абзольваючыя прэпараты, сродкі, што стымуляюць сардэчную дзейнасць, работу цэнтральнай нервовай сістэмы.

Д. ПАТЫКА.

дамстваў, мясцовых дзяржаўных органаў, уносяць канкрэтныя прапановы па ўдакладненню некаторых паказчыкаў, павышэнню эфектыўнасці вытворчасці і якасці работы.

Назаву хоць бы асобныя, найбольш істотныя папраўкі і ўдакладненні, якія на прапановах камісій і дэпутатаў былі ўнесены за мінулае пяцігоддзе ў планы эканамічнага і сацыяльнага развіцця, а пасля рэалізаваны. Гэта павелічэнне вытворчасці прадукцыі на прадпрыемствах харчовай, мясной і малочнай, мясцовай, лясной і дрэваапрацоўчай прамысловасці; выдзяленне дадатковых капіталаўкладанняў на будаўніцтва хлебазавода ў Слуцку, домаінтэрната для састарэлых і інвалідаў у Глыбоцкім раёне, сярэдніх школ у Воранаўскім, Мастоўскім і Чашніцкім раёнах, на жыллёвае будаўніцтва ў Мінску, Брэсцкай і Мінскай абласцях і г. д. Па прапанове пастаянных камісій у 1979 годзе прадпрыемствы лёгкай прамысловасці павялічылі выпуск тавараў для дзяцей: бялізнавага трыкатажу, швейных вырабаў, цацак і іншых. Міністэрства сувязі БССР, разгледзеўшы прапановы пастаянных камісій, знайшло магчымасць у 1980 годзе ўвесці дадатковыя тэлефонныя сувязі на Маскву з Брэста, Віцебска, Гродна, Гомеля...

Былі ўнесены папраўкі і ў дзяржаўны бюджэт рэспублікі, у выніку на мерапрыемствы па ахове мацярынства і дзяцінства, набыццё інвентару і абсталявання для сацыяльна-культурных устаноў дадаткова было выдзелена звыш 26 мільёнаў рублёў.

ПАСЛЯ таго, як сённяшнім прымем Закон аб Дзяржаўным плане эканамічнага і сацыяльнага развіцця рэспублікі, галоўнае заключаецца ў тым, каб забяспечыць паспяховае яго выкананне. І тут вялікая роля належыць дэпутатам. Яны сваёй дзейнасцю ў Саветах, пастаянных камісіях, працоўных калектывах, у выбарчых акругах актыўна садзейнічаюць выкананню планавых заданняў, дасягненню поспехаў у эканамічным і сацыяльным развіцці нашага грамадства. Яны ўносяць асабісты ўклад у выкананне планаў і вядуць за сабой іншых.

Так, работніцы стужкаткай фабрыкі дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Н. Дзенісенка і дэпутат Магілёўскага гарадскога Савета І. Батвянкова за дзесятую пяцігодку выканалі па два пяцігадовыя заданні. З іх бяруць прыклад многія работніцы завода штучнага валакна, швейнай фабрыкі і іншых прадпрыемстваў Магілёва.

Старанная праца, арганізатарская работа ў масах, імкненне быць прыкладам для іншых характэрны для такіх дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР, як Іван Парфененка — выпрабавальнік рухавікоў Мінскага маторнага завода, Раман Ваньковіч — звеняны калгаса «Чырвоная зорка» Стаўбіцкага раёна, Лідзія Брызга — аператар машынага даення кароў калгаса імя Жданова Брэсцкага раёна.

Асаблівы клопат дэпутатаў — аб выкананні планавых заданняў па вытворчасці тавараў народнага спажывання. Так, у 1980 годзе адпаведныя камісіі Вярхоўнага Савета вывучылі, як з гэтым спраўляюцца Міністэрства лёгкай прамысловасці і падведаныя яму прадпрыемствы. Для падрыхтоўкі пытання была запрошана вялікая група спецыялістаў, вучоных. Было адзначана, што ў галіне ажыццяўлення мерапрыемстваў па расшырэнню і тэхнічнаму пераўзбраенню вытворчасці. У дзесятай пяцігодцы на развіццё лёгкай прамысловасці асигнавана звыш 400 мільёнаў рублёў капітальных укладанняў, пабудавана 5 новых фабрык і заводаў, уведзены ў дзейнасць вытворчыя магутнасці на 22 прадпрыемствах. Аднак дэпутаты выявілі таксама істотныя недахопы і праблемы, вырашэнне якіх залежала як ад Міністэрства лёгкай прамысловасці, так і ад Міністэрства гандлю, будаўнічых міністэрстваў і некаторых іншых арганізацый. Пытанне было перададзена на разгляд Прэзідыума Вярхоўнага Савета. У выніку прынятых мер палепшылася работа па вывучэнню і прагназаванню попыту насельніцтва на тавары, павысілася адназначнасць прамысловых прадпрыемстваў за вытворчасці і пастаўку тавараў пэўнага асартыменту і ва ўстаноўленыя тэрміны, палепшылася

якасць вырабаў. За 1980 год на прадпрыемствах лёгкай прамысловасці дадаткова выпушчана шмат баваўняных і шарсцяных тканін, бялізнавага і верхняга трыкатажу, швейных вырабаў, скуранага абутку, а ўсяго звыш плана рэалізавана прадукцыі на 92,6 мільёна рублёў.

Пад неаслабным кантролем трымаюць камісіі пытанні сацыяльна-бытавога і культурнага абслугоўвання насельніцтва — тое, што стварае добры настрой у людзей, аблягчае іх штодзённыя клопаты, выслабляе час для ўсебаковага развіцця асобы. Вось якія пытанні былі разгледжаны на пасяджэннях камісій у апошні час: работа Міністэрства гандлю БССР па ўкараненню прагрэсіўных форм абслугоўвання насельніцтва; стан грамадскага харчавання вучняў агульнаадукацыйных школ у Магілёўскай вобласці; стан культурна-бытавых умоў студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў. Рэкамендацыі камісій садзейнічаюць хутчэйшаму вырашэнню існуючых праблем.

ВЯДОМА, што састаўной часткай Дзяржаўнага плана эканамічнага і сацыяльнага развіцця БССР з'яўляюцца планы абласцей, раёнаў, гарадоў, пасёлкаў, сельсаветаў. Яны зацвярджаюцца на сесіях мясцовых Саветаў народных дэпутатаў, якіх у рэспубліцы — 1 859. У мясцовыя Саветы выбрана 84 780 дэпутатаў. Гэта вялікая сіла. Формы іх уплыву на фарміраванне планаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця і іх выкананне самыя разнастайныя, і перш за ўсё — разгляд пытанняў, звязаных з выкананнем планаў, на сесіях Саветаў, пасяджэннях выканаўчых камітэтаў, у пастаянных камісіях, выкарыстанне дэпутатамі права выступаць на сесіях з крытычнымі заўвагамі і прапановамі, звяртацца з запатрабаваннямі да выканання Савета, кіраўнікоў яго аддзелаў і ўпраўленняў, а таксама да кіраўнікоў прадпрыемстваў і устаноў. Летася, напрыклад, на сесіях мясцовых Саветаў выступіла 62 тысячы дэпутатаў, яны ўнеслі канкрэтныя прапановы па пытаннях, якія разглядаліся. Наступіла амаль пяць тысяч дэпутацкіх запытаў. (Заканчэнне на 4-й стар.).

У Мінску, на вуліцы М. Мельнікайтэ, адкрыўся нядаўна новы Дом мод, агульная плошча якога складае 10 000 квадратных метраў. Арыгінальны, сучаснай архітэктуры будынак, вялікі салон, дэманстрацыйная зала з рухомай сцяной, зручныя памышканні вытворчых цэхаў — усё тут разлічана на хуткае і высакаякаснае абслугоўванне заказчыкаў. У новых цэхах працуюць швачкі-матарысткі, закройшчыкі жаночага і мужчынскага адзення, умельцы па вырабцы штучных кветак і іншых упрыгожванняў, вышивальшчыцы, кушніры, майстры па пашыву галаўных убораў. Самае ж прыгожае памышканне Дома мод — першы паверх, дзе размясціўся салон. Тут заказчык зможа пазнаёміцца з асартыментам тканін, атрымаць кансультацыю мастака-модэльера, аформіць заказ.

На шостым паверсе размясцілася лабараторыя. Адсюль пачынаецца шлях мадэлі да заказчыка. Узоры адзення, створаныя па апошняму слову моды, зацвярджаюцца мастацкім саветам. А неўзабаве пасля гэтага наведвальнік можа заказаць модную абноўку.

Трыццаць дзве бригады створаны ў цэхах Дома мод. Для кожнага работніка выдзелена зручнае рабочае месца. Ёсць тут душавыя, пакоі для адпачынку, бібліятэка, сталовая, камера захоўвання.

НА ЗДЫМКУ: новы Дом мод; у салоне; мастак-модэльер Наталля ШАДУРА.

Фота Г. СЯМЁНАВА.

РЭПАРТАЖ З НАВУКОВАЙ УСТАНОВЫ, ДЗЕ Вывучаюць ТАЯМНІЦЫ ЗЯМЛІ

ПЛЕШЧАНІЦЫ СЛУХАЮЦЬ ПЛАНЕТУ

цэмы, многія пры чырвоным святле, працуюць днём і ноччу, у будні і святы. Людзі паяўляюцца тут рэдка, нават пыл непажадана выцягваецца — адна прысутнасць каго-небудзь стварае сур'езныя перашкоды. Кіраванне чулай сейсмічнай апаратурай вядзецца з галоўнага пульта. Каб мацней звязацца з грунтам, давалася забіць у зямлю на шасціметровую глыбіню масіўныя палі.

За дзесяткі тысяч кіламетраў адсюль (у Сенегале або на Камчатцы) на секунду ўздыраецца зямля — прыборы зараз жа раскажучы, дзе, калі і як гэта адбылося. Запісы захоўваюць многа цікавага. У Японіі, напрыклад, зямля вагаецца па пяць-дзесяць разоў у дзень, але аказваецца, не дрэмле яна і пад нашымі нагамі. У 1887 годзе непдалёку ад Мінска адбылося землетрасенне сілай у пяць-шэсць балаў. А праз дваццаць гадоў яно з яшчэ большай сілай паўтарылася каля Вільнюса.

Прыпяцкая ўпадзіна, дзе мільёны гадоў таму нават вывяргаліся вулканы, і сёння падкідае работу апаратуры Плешчаніцкай геофізічнай абсерваторыі: макра- і мікраземлетрасенні здараюцца тут часта.

А гэта гаворыць аб тым, што на захадзе і поўдні рэспублікі адбываецца рух блокаў зямной кары. У раёне Прыпяцкай і Брэсцкай упадзіны яна падымаецца на пяць міліметраў у год, а на паўночным усходзе ў раёне Аршанскай упадзіны, наадварот — апускаецца, праўда, са скорасцю значна меншай. Утвараюцца так званыя зоны глыбінных разломаў. Адна з іх «перасякае» ўсю Беларусь па лініі Петрыкаў—Пінск—Дрыса. Тут скорасць вертыкальнага руху, бадай, самая высокая. Такія зрухі зямной кары не што іншае, як вынік накаплення пругкіх напружванняў. Аб іх разрадцы і сігналізуюць прыборы.

Разломы, уздоўж якіх ідзе рух зямной кары, вельмі цікавыя геологаў. Іменна тут ствараюцца спрыяльныя ўмовы для ўтварэння нафты. І не толькі яе. Прырода не церпіць пустаты і, здарэцца, шчодро запаяўняе такія правалы карыснымі выкапнямі.

Абсерваторыя ў Плешчаніцах — адзін з апорных пунктаў навуковых даследаванняў на захадзе нашай краіны. Яе інфармацыю чакаюць у Інстытуце фізікі зямлі АН СССР імя О. Шміта,

у Міжнародным цэнтры даных. А год назад у яе абавязак увайшло яшчэ і прагназаванне землетрасенняў. У сувязі з гэтым была створана доследна-метадычная партыя пры Інстытуце геохіміі і геофізікі АН БССР, якую ўзначаліў Анатоль Емяльянаў. І хоць знаходзіцца яна далёка ад сейсмічных раёнаў, яе вывады важныя ў прадказанні зрухаў зямлі; іх месца, часу, сілы ачага. Бо Плешчаніцы выбраны як эталонны, самы спакойны палігон. Штогод «Зямля» — аўтаматызаваная сістэма на базе ЭВМ — апрацоўвае дзесяткі паказанняў прыбораў, фіксуе кожны «подых» планеты, і гэты погляд з боку часам важнейшы за афіцыйныя паведамленні з самых неспакойных пунктаў — вось ужо, сапраўды, вялікае бачыцца на адлегласці.

У Плешчаніцы прыязджаюць вучоныя з розных краін — Польшчы, Югаславіі, Японіі, дагаворваюцца аб сумесных даследаваннях, абменьваюцца думкамі, вопытам. Унікальнае абсталяванне паставіла лабараторыю ў адзін рад з такімі вядомымі станцыямі, як «Пулкава» і «Обнінск». Цяпер яны працуюць як адзіны цэнтр, даследуючы зямныя нетры з да-

памогай сейсмічных хваль, вывучаючы ўплыў электрамагнітнага поля на магнітасферу ўнутранага стану зямлі.

Але гэта далёка не навука ў чыстым выглядзе, яна цяснейшым чынам звязана з жыццём. Трэба не толькі прадказваць землетрасенні, але і вызначаць законы размяшчэння карысных выкапняў, здолець выявіць прамую сувязь паміж успышкамі на Сонцы і здароўем чалавека, Зямлёй і іншае.

А колькі яшчэ загадак тоіць у сабе наша блакітная планета! Таму старанна вывучаюцца глыбінныя будовы і працэсы, што адбываюцца ў зямной кары і мантыі, вядуцца геамагнітныя назіранні. Супрацоўнікі абсерваторыі адказалі на многія «чаму». А Аляксандру Бабарыкіну давалася нават супрацоўнічаць з медыкамі. Апошнія заўважылі, што ёсць дні ў годзе, калі хуткая дапамога працуе з большай нагрузкай. Аказалася, скаргі на боль у сэрцы часцей бываюць іменна ў час актыўнага сонечнага выпраменьвання. Тады адбываюцца і магнітныя буры, якія працягваюцца не гадзіны і нават не суткі. У 1968 годзе, напрыклад, такая бура пачалася вечарам 28 кастрычніка, а закончылася праз тыдзень.

У матэрыялах міжнародных навуковых кангрэсаў нярэдка гучыць слова «Плешчаніцы». Беларусь таксама прыслухоўваецца да подыху зямлі, таксама раскрывае яе таямніцы.

Лілія ЛАМСАДЗЕ.

Плешчаніцы — невялікі гарадскі пасёлак за 67 кіламетраў на поўнач ад Мінска. Спакойны, нешматлюдны знешне, ён і па стану навакольных нетраў аказваецца вельмі прыдатным месцам для размяшчэння тут унікальнай навуковай установы — геофізічнай абсерваторыі.

Куды ні глянеш — усюды меднаствольныя сосны ў кучаравых шапках. Вясна прыбавіла ствалам бронзы, і прыгажуні-сосны, быццам прыхарошваючыся, глядзяцца з раницы да вечара ў вокны светлага двухпавярховага будынка. У Плешчаніцах гэты будынак не без горадасці называюць «акадэміяй». Людзі ў белых халатах слухаюць тут пульс нашай планеты.

Такія ж кабінеты, як і ў любой навуковай установе, такія ж прыборы, але самае патаемнае ўсё ж скрыта ад вачэй людскіх. Лесвіца вядзе ў падземелле. З цяжкасцю адкрываюцца адны дзверы, за імі другія — абсалютная цемната атуляе вас. Успыхвае святло — халодныя бетонныя сцены, аблытаныя кабелем, узвышаюцца паўкругам. У цэнтры, на масіўным бетонным пастамеце, невялікі прыбор. З выгляду такі просты: быццам мініяцюрны вясковы калодзеж-журавель забраўся пад празрысты каўпак. Але гэты «малыш» з глыбін прымае і няспынна запісвае біццё нябачнага «сэрца» зямлі.

Вокнаў няма, прыборы працуюць у абсалютнай цішыні і

СЧАСТЛИВА эпоха, если на ее крутых исторических поворотах появляются гениальные умы, способные раскрыть смысл и значение таких поворотов, определить наиболее вероятные перспективы развития человечества, указать, какие реальные силы могут и должны двигать вперед общественный прогресс.

В середине XIX века, когда в ходе эволюции капитализма вырос новый класс, антипод буржуазии — пролетариат, титаны революционной мысли и дела К. Маркс и Ф. Энгельс научно обосновали великую историческую миссию этого класса. Они создали учение, которое стало незаменимым орудием познания и революционного преобразования мира. На рубеже XIX и XX столетий, когда мировой капитализм достиг высшей и последней стадии своего развития и перед человечеством практически встала задача перехода от старого, эксплуататорского общества к новому, социа-

Именно потому, что к анализу событий Ленин подходил с учетом конкретных условий развития капитализма и классовой борьбы пролетариата, ему удавалось всегда давать правильные ответы на самые сложные и злободневные вопросы общественной жизни. Взять, например, решение Лениным проблемы пролетарской партии, которую он создал и которая стала, по признанию американского историка и дипломата Джорджа Кеннана, величайшей политической организацией нашего века.

Известно, что в России были и другие деятели, которые ставили вопрос о необходимости создания партии рабочего класса. Но они полагали, что в России нужна партия такого же типа, какие уже существовали в Западной Европе. Однако Ленин по-иному решил вопрос, доказав, что в новых исторических условиях российскому пролетариату необходима партия нового типа, способная вести револю-

ЧАЛАВЕК БАЧЫЦЬ СВАЮ БУДУЧЫНЮ

(Заканчэне. Пачатак на 2-й стар.)

Разгляду пытанняў сацыяльна-эканамічнага развіцця на сесіях мясцовых Саветаў папярэднічае старанная падрыхтоўка. Аб маючых адбыцца сесіях паведамляецца ў друку, па радыё, у аб'явах. У гэтай рабоце ўдзельнічаюць пастаянныя камісіі, дэпутаты, актыў. Так, у 1980 годзе Магілёўскі гарсавет разглядаў пытанне аб далейшай забудове, добраўпарадкаванні і паляпшэнні санітарнага стану горада. Актыўны ўдзел у гэтай справе прынялі пастаянныя камісіі па камунальнай гаспадарцы і добраўпарадкаванні, ахове здароўя, будаўніцтву, ахове прыроды. Аб маючых адбыцца сесіях выканком гарсавета паведамляў праз мясцовы друк. А дэпутаты распаўсюдзілі сярод насельніцтва анкеты з просьбай паведаміць, што трэба зрабіць, каб горад стаў больш прыгожым.

Калі пытанне абмяркоўвалася на сесіі, выступіла 14 дэпутатаў. Яны ўнеслі 63 канкрэтныя прапановы, накіраваныя на паляпшэнне работ выканкома, яго аддзелаў, прадпрыемстваў і арганізацый. Усе заўвагі былі ўлічаны пры выпрацоўцы мерапрыемстваў. У хуткім часе ў горадзе нямаю было зроблена па добраўпарадкаванню набярэжнай Дняпра, вуліц, двароў, тэрыторый прадпрыемстваў, пасаджана звыш 26 тысяч дрэў, пакрыта асфальтам і пліткай больш 28 тысяч квадратных метраў вуліц. Работы працягваюцца.

У ВЫРАШЭННІ сацыяльна-эканамічных задач важную ролю адыгрываюць наказы выбаршчыкаў сваім дэпутатам. Парадак унясення і рэалізацыі наказаў носіць дэмакратычны характар. Кожны выбаршчык карыстаецца шырокім правам уносіць прапановы па пытаннях дзяржаўнага, гаспадарчага і сацыяльна-культурнага будаўніцтва. Наказы, прынятыя Саветам да выканання, уключаюцца ў планы эканамічнага і сацыяльнага развіцця, нярэдка яны рэалізуюцца за кошт сродкаў, атрыманых ад перавыканання даходнай часткі бюджэту ці прыцягнення сродкаў прадпрыемстваў і арганізацый.

Да месца заўважыць: савецкія выбаршчыкі актыўна карыстаюцца правам даваць наказы дэпутатам. Напрыклад, з наказаў, што паступілі ў час леташніх выбараў, мясцовыя Саветы прынялі да выканання 15 488, а Савет Міністраў рэспублікі — 853

(якія ўваходзяць у кампетэнцыю рэспубліканскіх міністэрстваў і ведамстваў). Некаторыя з іх ужо выкананы, іншыя ўключаны ў план гэтага або наступных гадоў. Летась па наказах дэпутатаў Вярхоўнага Савета закончана будаўніцтва вялікай сталовай на Гродзенскім заводзе аўтамагістралі, дзіцячага сада на Пінскай трыкатажнай фабрыцы, а сёлета пачынаецца рэканструкцыя Гродзенскага тонкасукоўнага камбіната, будаўніцтва новай доследна-прамысловай устаноўкі ачысных збудаванняў на Лідскім лакафарбавым заводзе.

У многіх мясцовых Саветах стала правілам: калі ўзнікае неабходнасць лепш наладзіць справу, узмацніць кантроль, забяспечыць выкананне планаў або наказаў выбаршчыкаў, арганізацыя дэпутацкіх пасты. Работа іх дае добры эффект. Вось прыклад. У Брэсце ў адпаведнасці з наказам выбаршчыкаў будавалася сярэдняя агульнаадукацыйная школа № 17. У пастаянную камісію гарадскога Савета па будаўніцтву паступіў сігнал аб тым, што будоўля несвоечасова забяспечваецца матэрыяламі, спецыялістамі, а гэта ставіць пад пагрозу здачу школы ў тэрмін. Камісія стварыла на будоўлі дэпутацкі пост. Быў устаноўлены сістэматычны кантроль за ходам работ, матэрыяльна-тэхнічным забяспачэннем будаўніцтва. Аб усіх няўвязках своечасова даведваліся ў выканком гарадскога Савета, прымаўлі тэрміновыя меры. У выніку актыўнага ўмяшання дэпутатаў школа была пабудавана да пачатку навучальнага года.

Такім чынам, Саветы народных дэпутатаў Беларускай ССР і іх органы вядуць вялікую работу па выкананні планаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця рэспублікі.

У СУВЯЗІ з ростам маштабаў сацыялістычнага будаўніцтва ў адзінацатай пяцігоддзі роля Саветаў яшчэ больш узрасла. Ім трэба будзе актывізаваць сваю дзейнасць у планаванні і ажыццяўленні кантролю за выкананнем планаў, узмацніць сваё ўздзеянне на развіццё грамадскай творчасці, павелічэнне выпуску тавараў для насельніцтва, развіццё народнай адукацыі, аховы здароўя, жыллёвага і культурна-бытавога будаўніцтва.

Іван БЕРАСЦЕНЬ,
загадчык аддзела
Прэзідыума Вярхоўнага
Савета БССР.

22 АПРЕЛЯ ИСПОЛНИЛОСЬ 111 ЛЕТ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ В. И. ЛЕНИНА

КРУПНЕЙШИЕ СОБЫТИЯ ВЕКА СВЯЗАНЫ С ЕГО ИМЕНЕМ

листорическому общественному строю, на историческую арену вышел В. И. Ленин — гениальный продолжатель учения и дела Маркса и Энгельса.

Как никто другой, Ленин обладал даром научного предвидения, умения проникать в самую суть общественных процессов, творчески развивать теорию марксизма, соединяя ее с живой практикой революционного движения рабочего класса. С его именем связаны крупнейшие события нашего века — победа Великой Октябрьской социалистической революции в России и раскол мира на две противоположные социальные системы, возникновение и рост международного коммунистического движения, представляющего ныне самую влиятельную политическую силу современности, пробуждение народов колоний и зависимых стран, выход их на арену самостоятельного исторического творчества.

На нашей планете нет такого уголка, где бы не знали или хотя бы не слышали о Ленине. Ленин — это символ героической борьбы за лучшее будущее человечества, за торжество разума над силами тьмы и реакции. Примечательный факт: произведения Ленина по переводам на языки народов, тиражам и числу изданий стоят ныне на первом месте в мире.

Это показывает, как заблуждаются те историки, политологи, обществоведы вообще, которые утверждают, будто Ленин выражал традиции и особенности только русского революционного движения, будто он создал особую версию марксизма, приспособленную лишь к специфическим условиям России.

Подобные утверждения основаны на узком, ограниченном, ненаучном понимании исторических событий. Прежде всего нельзя забывать о том, что Россия не стояла в стороне от столбовой дороги развития мировой цивилизации. Она была составной частью всей капиталистической системы. В то время, когда началась деятельность Ленина как теоретика марксизма и революционного вождя, в России назревали события, которые должны были потрясти и действительно потрясли мир. Маркс и Энгельс еще в 70-е годы прошлого столетия предсказывали ту роль, которую предстояло сыграть России в мировых событиях. В России, писал Маркс, «неизбежна и близка грандиознейшая социальная революция».

В предвидении сроков революции в России Маркс несколько ошибался. Но он был абсолютно прав в том, что российская революция будет иметь исключительно важное значение для судеб всего мира.

Эту особенность исторического развития следует всегда иметь в виду, когда речь идет о том, почему именно Россия оказалась родиной ленинизма. Американский профессор Роберт Таккер, отнюдь не являющийся сторонником ленинизма, вынужден был признать: если в начале XX века должен был появиться революционный политик и гениальный мыслитель, то Россия логически была наиболее подходящим местом для этого.

Величие Ленина состоит в том, что он, исходя из условий новой исторической эпохи, творчески развил все составные части марксистского учения, обогатил его новыми данными науки и революционной практики. С именем Ленина связан новый этап в развитии марксизма, в освободительном движении международного рабочего класса, а также народов колониальных и зависимых стран. В марксизме Ленин видел не догму, а руководство для действия. Он неоднократно напоминал: не повторять заученных слов, а всматриваться в действительность, стремиться понять, почему в жизни произошло так, а не иначе. Конкретный анализ конкретной ситуации — вот правило, которым руководствовался Ленин и в теоретической, и в практической деятельности.

ционную работу в любой обстановке — легальной и нелегальной, мирной и военной.

Таких качеств не доставало партиям II Интернационала, сложившимся в эпоху относительно мирного развития капитализма, когда с буржуазными революциями было покончено, а для социалистических революций время еще не наступило. Они были приспособлены только к легальной, главным образом парламентской деятельности и не смогли перестроиться, когда наступил период политических бурь и революций.

Только ленинская, большевистская партия оказалась на высоте положения. И не случайно она первой привела рабочий класс к победе. Ленин был вдохновителем и организатором победоносной пролетарской революции, создания первого в мире социалистического государства рабочих и крестьян. Лениным была выдвинута грандиозная программа социально-экономических преобразований, в результате осуществления которых социализм в СССР стал реальностью. Еще в начале 1923 года Ленин с глубокой верой в жизнеспособность нового строя писал, что социализм таит в себе гигантские силы и что «человечество перешло теперь к новой, несущей необыкновенно блестящие возможности стадии развития».

Ныне, когда существует целый ряд социалистических государств, когда коммунистические партии активно действуют в 94 странах, когда многие освободившиеся от империалистического гнета страны становятся на некапиталистический путь развития, придерживаются социалистической ориентации, для всех очевидно, сколь дальновиден был ленинский прогноз. Благодаря существованию стран социалистического содержания международная обстановка в корне изменилась в пользу социализма и прогресса, в ущерб империализму, утратившему историческую инициативу. В этом — большая заслуга Ленина, с величайшей энергией бороздевшего за то, чтобы избавить человечество от классовых и национальных антагонизмов, от истребительных войн и других социальных бедствий. Прекрасно о Ленине сказал знаменитый писатель А. М. Горький: «Для меня исключительно велико в Ленине именно это его чувство непримиримой, неугасимой вражды к несчастьям людей, его яркая вера в то, что несчастье не есть неустрашимая основа бытия, а — мерзость, которую люди должны и могут отмести прочь от себя».

Я бы назвал эту основную черту его характера воинствующим оптимизмом материалиста. Именно она особенно привлекала душу мою к этому человеку, — Человеку — с большой буквы».

В. И. Ленин был великим глашатаям мира, основоположником политики мирного сосуществования государств с различным общественным строем. Войны между народами он называл варварским и зверским делом. Когда победила Октябрьская революция в России, он писал, что и в вопросе о мире она открыла новую эпоху всемирной истории. Первый раз за сотни и тысячи лет лозунг борьбы за мир был превращен в четкую политическую программу, в действенное оружие борьбы миллионов.

В наше время борьба за мир и социальный прогресс приняла внушительные масштабы. Важную роль играет в этом процессе миролюбивая внешняя политика КПСС и Советского государства. Как подчеркнул Л. И. Брежнев на XXVI съезде КПСС, намеченная еще В. И. Лениным политика мирного сосуществования оказывает все более определяющее влияние на современные международные отношения.

Имя и дело Ленина будут жить в веках!

Степан ТИТАРЕНКО,
доктор исторических наук.

Ваколіца вёскі Лаша на Гродзеншчыне. Тут нарадзіўся заснавальнік Беларускай філалогіі Я. Карскі. Фота С. КРЫЦКАГА.

ТУТ УСЁ НАГАДВАЕ НАМ РАДЗІМУ

Важную ролю ў развіцці ўзаема-разумення, ва ўмацаванні міру і дружбы паміж рознымі краінамі адыгрывае замежны турызм. З кожным годам усё больш людзей з-за рубяжа знаёмяцца з жыццём і дасягненнямі нашай дзяржавы, усё больш савецкіх грамадзян наведваюць іншыя краіны. Развіваецца і маладзёжны турызм, арганізацыя якога ў нашай краіне займаецца Бюро міжнароднага маладзёжнага турызму «Спутнік».

Формы міжнародных маладзёжных сувязей, якія ажыццяўляюцца «Спутніком», вельмі разнастайныя. Гэта і азнаямленчыя паездкі, і спецыялізаваныя — для людзей пэўнай прафесіі, паездкі на курсы па вывучэнню мовы, міжнародныя навуковыя канферэнцыі і сімпозіумы, абмен мастацкімі калектывамі, паязды дружбы і многае іншае. Але ўсе яны падпарадкаваны адной мэце, выказанай у дакументах Хельсінскай нарады: «усведамленне моладдзі магчымасці развіцця ўзаемаразумення, умацавання дружалюбных адносін і давер'я паміж народамі».

Часта наведваюць Мінск і турысты з ГДР, але гэта група была незвычайнай. Разам з нямецкай моладдзю пездам дружбы прыехалі маладыя патрыёты Чылі, якія жывуць цяпер у Растоку. Сардэчна былі прыняты госці на вечары дружбы студэнтамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна.

На вялікім сумесным канцэрце гаспадары выконвалі беларускія народныя песні і танцы, а госці паказалі мінскім студэнтам сцэны са спектакляў, якія чылійскія артысты ставяць у народным тэатры Растока. Дарэчы, гэта паездка ў Савецкі Саюз была арганізавана для чылійцаў Саюзам свабоднай нямецкай моладзі як прэмія за актыўны ўдзел у рабоце гэтага тэатра.

Пасля вечара мы гутарылі з рэжысёрам-пастаноўшчыкам тэатра Аляхандра Кастанам.

— Перш за ўсё хачу сказаць некалькі слоў аб Мінску, — пачаў наш госць. — Прыгожы горад, прыгожыя людзі. Мінск адразу спадабаўся мне. Тут усё вельмі нагадвае мне маю радзіму. Я б хацеў жыць у гэтым горадзе.

Мы наведвалі музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Для мяне, чылійца, гэта самая хвалюючая з усіх экскурсій, хоць бачылі мы ўжо вельмі многа і тут, у Мінску, і ў Ленінградзе, і ў Маскве. Мне цяпер зразумела, чаму ваш горад носіць высокае званне горада-героя.

Мы вымушаны жыць удалечыні ад радзімы, але, вядома ж, нашы сэрцы і думкі заўсёды звязаны з ёю, — працягваў Аляхандра. — Нядаўна ў Чылі адбыўся з'езд камуністаў, першы з'езд пасля фашысцкага перавароту. Яго рашэнні вельмі важныя для нас. Зыходзячы з падзей, што адбыліся ў краіне апошнім часам, партыя прапанавала цяпер новы лозунг барацьбы з фашызмам: «Сілай і розумам да перамогі!». Фашызм не жыве сам сябе, ён павінен быць і будзе — мы ў гэтым упэўнены — знішчаны нашым народам. Гэтая задача цяпер з'яўляецца асноўнай для ўсіх нас.

Мы, як і ўсе прагрэсіўныя людзі зямлі, горача падтрымліваем праграму міру, новыя мірныя ініцыятывы Савецкага Саюза, прапанаваныя на XXVI з'ездзе КПСС. Усе народы, якія знаходзяцца пад уладай фашызму, лічаць гэтую праграму сваёй. Ажыццяўленне яе дапаможа ўсім прыгнечаным набыць свабоду.

І яшчэ мне хацелася б выказаць нашу вялікую ўдзячнасць усім тым, хто дапамог нам здзейсніць гэтую паездку, пазнаёміцца з Савецкім Саюзам. Вашу краіну мы называем маці-радзімай. Не здзіўляйцеся. Гэта высокае паняцце мы звязваем іменна з Савецкім Саюзам — радзімай тых вялікіх ідэй, якімі сёння жывём мы, чылійскія камуністы, радзімай такога ладу жыцця, які мы хочам стварыць у сваёй краіне, які, мы упэўнены, з часам усталюецца ва ўсім свеце.

В. ЦІХАНОЎСКИ.

цы сваім палясцінскім сябрам Мустафе Аль-БАЯСЛІ [злева] і Мухамеду КАСЕМУ; балгарская студэнтка Росіца ПАПОВА. Яна вучыцца на IV курсе педыяггічнага факультэта.

Фота В. ШУБЫ.

урачамі, эканамістамі, педагогамі...

У Мінскім дзяржаўным медінстытуце вышэйшую адукацыю атрымліваюць маладыя людзі з Балгарыі, Польшчы, Афганістана, Пе-

ру, Лівана, Індыі і некаторых іншых краін.

НА ЗДЫМКАХ: студэнт першага курса лячэбнага факультэта Алег АДЗІНЦОЎ дапамагае праводзіць лабараторныя доследы па фізі-

ЗА КОГО РАТУЕТ

«МЕЖДУНАРОДНАЯ АМНИСТИЯ»

Есть на Западе организация, преследующая, как она могла бы заявлять, гуманные цели — спасти несправедливо осужденных людей. «Международная амнистия» — пышно

именуется эта якобы неполитическая организация. На самом же деле она только политикой и занимается, причем политической грязной, провокационной...

Организация «Международная амнистия» занимается дезинформацией населения в западных странах с целью разжигания ненависти к Советскому Союзу — такой вывод сделала группа советских юристов, которые подвергли изучению многочисленным письмам, направляемым из-за рубежа в советские правительственные учреждения и судебные органы по инициативе «Амнистии».

«Анализ показывает, — говорится в подготовленном юристами докладе, — что люди, подписавшие подготовленные «Амнистией» письма, зачастую даже не представляют себе, в защиту чьих прав и свобод они выступают». Например, жительница Вуппертала (ФРГ) Марианна Рёслер в июне 1980 года подписала и направила в Советский Союз письмо, в котором просит освободить из мест лишения свободы Владимира Буковского. Еще четыре года назад Буковский был выдворен из Советского Союза и в настоящее время живет на Западе. Проявляя полное незнание элементарных сведений о своем «подзащитном», госпожа Рёслер аттестует Буковского как «человека с редкими моральными качествами, обрзацового патриота», наделяет его «правдолюбием и самоотверженным мужеством». Ясно, что госпожа Рёслер делает это с чужих слов.

В. Шперль из Ансбах и К. Эшенберг из Карлсруэ поставили свои подписи под требованием «Амнистии» освободить Георгия Винса, явно не имея понятия о том, что вот уже два года Винс выдворен из СССР и живет на Западе. Тем не менее все подписавшие бланк «Амнистии» выражают убеждение в том, что их подзащитный томится в неволе, являясь жертвой судебной несправедливости.

«Амнистия» выдумывает не только фальшивые оправдания для своих «подзащитных». Изобретаются несуществующие верховные суды и даже целые советские республики. Например, господин Рудольф Бёме из Брауншвейга и доктор Конрад Ланг из Байрейта (ФРГ) беспокоятся о судьбе военного преступника Корниенко и заявляют, что он осужден несправедливо. Однако эти господа понятия не имеют не только о составе преступления Корниенко, но даже о том, на каком конце света его осудили. Они пишут, что Корниенко осужден Верховным судом республики Белуджистан и ссылаются на сообщение газеты «Советский Белуджистан». Ни такой газеты, ни такой республики в Советском Союзе не существует.

Председатель ХДС Гельмут Коль направил в советские государственные учреждения письма в поддержку каких-то людей, которые якобы стали

жертвой судебного произвола. Коль указал адреса своих подзащитных. При проверке, однако, выяснилось, что в Советском Союзе не существует даже таких населенных пунктов, какие указаны в письмах Коля. Эти письма изготовлены «Амнистией». Она подсовывает людям на подпись вымышленные материалы, бросающие тень на советскую демократию и порочащие советское правосудие. Такая деятельность — не что иное, как одна из форм психологической войны против Советского Союза и других социалистических стран.

Эта война направляется из Вашингтона. Известно, к примеру, что один из активистов «Амнистии» — Абрам Шифрин отбыл в Советском Союзе наказание за шпионаж в пользу ЦРУ. Он находился на связи у Джеймса Гарви, работавшего в должности сотрудника американского посольства в Москве. Выехав на Запад, Шифрин восстановил свой контакт с ЦРУ. Он фабрикует клеветнические фальшивки о несуществующих «советских концлагерях», возглавляя диверсионный центр в Израиле. Впрочем о контактах «Амнистии» с империалистическими разведками известно давно. Об этом неоднократно писали «Санди таймс», «Обсервер», «Гардиан» и другие издания.

Нынешний руководитель английской секции «Амнистии» Рэддауэй еще в 1965 году был уличен советскими компетентными органами во враждебной деятельности против СССР. Этой деятельностью он занимался, когда находился в Москве в качестве стажера Московского государственного университета. В настоящее время этот человек занимается организацией антисоветских акций, поддерживает контакт с известным сотрудником ЦРУ Максом Ралисом. Ралис руководит одним из шпионских подразделений радиостанции «Свобода», так называемым «Бюро по изучению аудитории и эффективности радиовещания». Это бюро представляет собой вербовочный пункт для тех, кто эмигрировал из Советского Союза.

«Амнистия» рьяно участвовала в проведении Картером кампании против Московской Олимпиады. Еще в июле 1979 года под руководством заместителя генерального секретаря «Амнистии» Остинга был разработан подробный план провокационных действий, который охватывал весь период подготовки и проведения Олимпиады-80. Исполком «Амнистии» принял решение, что Олимпиада должна находиться под постоянным огнем враждебной критики. Для проведения этой кампании были созданы специальные «координационные группы», а также привлечены так называемые группы опеки в национальных секциях «Амнистии» на территории

США, Канады, Австралии, Бельгии, ФРГ, Франции, Италии и других стран. Исполком «Амнистии» обязал аппарат этой организации, начиная с февраля 1980 года, усилить публикацию антисоветских клеветнических материалов, которые предполагалось контрабандой ввозить и подпольно распространять в СССР как до, так и во время Олимпиады.

Если в прежние годы «Амнистия» пыталась создать хотя бы видимость объективности и изредка сетовала на определенные факты, свидетельствующие о нарушениях прав человека в США и других западных странах, то теперь отброшена и эта примитивная маскировка. Анализ материалов «Амнистии» свидетельствует, что ею не сказано ни одного осуждающего слова по адресу капиталистических стран. Преступления израильских агрессоров против палестинцев и других арабских народов, кровавый террор в Сальвадоре, преступления английской армии в Ольстере, потрясшие мир побоища в Майами и в других негритянских гетто Америки, истребление мирных жителей южнокорейскими карателями в Кванджу — все это замалчивается «Амнистией». Эта организация занимается только защитой уголовных преступников, убийц, осужденных советским судом, объявляя их «узниками совести».

В таком качестве, в частности, «Амнистия» представляла западной публике Затикиана и его сообщников, организовавших взрыв в московском метро. Тогда были убиты и ранены ни в чем не повинные люди. Как «борца за права человека» «Амнистия» защищает разбойника и убийцу Лысюру. 16 мая 1980 года, вооружившись охотничьим ружьем, Лысюра прямо на улице напал на жительницу города Симферополя Ставицкую. Он потребовал деньги и ценности. Не получив их, Лысюра в упор выстрелил в женщину и убил ее. На суде преступник полностью признал свою вину, его приговорили к расстрелу. Ни один гражданин СССР не подверг сомнению приговор Крымского областного суда. Однако за границей активисты «Амнистии» фабрикуют огромное число писем с протестами против «слишком сурового приговора» убийце Лысюре. Их готовят централизованно для того, чтобы ввести в заблуждение общественность и возбудить в людях антисоветские предрассудки.

Нет сомнения, деятельность «Международной амнистии» свидетельствует, что это не филантропическая, а сугубо политическая организация, которая выступает против существующего строя в странах социализма.

Б. АНТОНОВ,
обозреватель АПН.

СЯРГЕЙ ЮТКЕВІЧ ПРАЦЯГВАЕ

ЛЕНІНСКУЮ ТЭМУ Ў КІНО

УВЕСЬ НАСЫЧАНЫ «ПАЛЁТНАСЦЮ»

Сяргей ЮТКЕВІЧ па праву лічыцца класікам савецкага кіно. Фільмы, пастаўленыя ім, вядомы ў многіх краінах, удастоены самых аўтарытэтных узнагарод. Асаблівае месца ў творчасці Юткевіча займае ленінская тэма («Чалавек з ружжом», «Апавяданні пра Леніна», «Ленін у Польшчы» і інш.). Цяпер на кінастудыі «Масфільм» ён заканчвае працу над стужкай «Ленін у Парыжы». Расказаць аб карціне папрасіў рэжысёра карэспандэнт Агенцтва друку Навіны.

— Яна аб жыцці і рабоце Леніна ў эміграцыі ў Францыі, дзе ў 1911 годзе адбылася важная падзея ў лёсе бальшавіцкай партыі. У Ланжумо, мястэчку пад Парыжам, Ленін заснаваў партыйную школу, куды прыехалі вучыцца рэвалюцыянеры-падпольшчыкі з царскай Расіі. Закамерна і лагічна, на наш погляд, уплываецца ў сцэнарый лейтматыў урокаў Парыжскай камуны — да іх неаднаразова вяртаўся Ленін у школе Ланжумо. І нарэшце, трагічная падзея тых гадоў — добраахвотны адыход з жыцця вядомых французскіх рэвалюцыянераў Поля і Лауры Лафарг — увядзе ў гэце пераплечэнне тэм яшчэ адну, поўную глыбокага сэнсу: тэму жыцця і смерці ў біяграфіі рэвалюцыянера, граніц яго права асабістага вырашэння праблемы.

— Чаму вы выбралі гэтую тэму?

— Жыццё Леніна ў Парыжы амаль не адлюстравана ні ў савецкім кіно, ні ў літаратуры, відавочна, таму, што гэты перыяд не характарызаваўся знешне драматычнымі падзеямі. Нам з аўтарам сцэнарыя Яўгенам Габрыловічам здалося важным адлюстраванне той час, калі ў выгнанні працягвала фарміравацца бальшавіцкая партыя, паказаць, як Ленін, невядомы эмігрант, што жыве тады ў нястачы, без пастаяннага заробку, у найцяжэйшы перыяд для сваёй партыі (разгромленай пасля рэвалюцыі 1905 года царскім самадзяржаўем) змог захаваць не толькі стойкасць і прынцыповасць, заўсёды яму ўласцівыя, але і яшчэ адну дзіўную якасць — веру. Веру ў сапраўдныя сілы, што рухаюць гісторыю, у сілу мас, у сілу сацыялізму.

Наш фільм не толькі біяграфічная карціна, але і, бяспрэчна, палітычная стужка, і мы не маглі прайсці міма тэндэнцый, з якімі змагаўся Ленін і якія жывуць яшчэ сёння. Мы бачым, што сёння анархічныя ідэі «чырвоных брыгад», ляхавіцкіх групавых аб'ектыўна змыкаюцца з неафашызмам і, па сутнасці, служаць ворагам рабочага класа. І паколькі наш фільм палітычны, значыць, ён і палемічны фільм, які раскрывае і абараняе ленінскія прынцыпы не толькі ў гістарычным, але і сучасным аспекце.

— Як вы рэалізуеце гэтую тэму?

— Фільм будзе пабудаваны па законах поліфаніі. Я высока цаню так званы «метад калажа», які пачаўся ў жывапісу (у прыватнасці, у французскім, нямецкім), палітычны калаж у савецкім выяўленчым мастацтве, які перайшоў потым у літаратуру і мастацтва ўвогуле. Гэта адзін з найбольш сучасных метадаў удзеяння, у якім сутыкненне розных фактараў, стыляў нараджае новыя эфекты. Метадам калажа шырока карыстаўся Бэртальд Брэхт, які чаргаваў прозу з адкрыта палітычнымі ўстаўкамі, зонгі і паэзію — з прытчамі. І ў гэтым сэнсе наша карціна — брэхтаўская.

Скажам, у фільме патрабавалася расказаць аб праследаваннях царскай ахранкі. Як гэта зрабіць лепш за ўсё? Я вырашыў ужыць метад калажа. Аб ганеннях, якім падвяргаліся рэвалюцыянеры ў дакастрычніцкай Расіі, бліскуча расказаў у сваім фільме «Стачка» Сяргей

Эйзенштэйн. Уражваючы па сваёй палітычнай вострыні, па яркасці выразных сродкаў, фільм гэты не толькі кінамастацкі дакумент, але і дакумент эпохі (я ўжо не гавару аб тым, што Эйзенштэйнаўскі «Кастрычнік» часам разглядаецца на Захадзе як сапраўдная здымка падзей Кастрычніцкай рэвалюцыі). У фільме «Ленін у Парыжы» я цытую і «Стачку», і «Маці» Усевалада Пудоўкіна, і нават уласны фільм «Залатыя горы»: на мой погляд, кадры з гэтых карцін, не проста працытаваныя, але і пераўвасоблены метадам мантажу, могуць расказаць пра эпоху лепш, чым любыя новыя здымкі.

Я выкарыстаў таксама кадры з фільма Жана Віго пра Ніцу (дзе зняты славуты калядны карнавал, на якім у свой час весяліліся Ленін і Крупская), з фільма Ніколь Федрэс «Парыж-1900», дзе сабрана хроніка пачатку стагоддзя. Мне трэба было зняць работу Леніна ў Нацыянальнай бібліятэцы Францыі, але сёння, як вядома, туды кінамастаграфістам уваход забаронены. Тады я выкарыстаў матэрыялы фільма французскага рэжысёра Алена Рэне «Уся памяць свету», прысвечанага гэтай бібліятэцы. І музычная канва стужкі будзе падпарадкавацца яе поліфанічнай будове... Можна, праўда, узнікнуць справядлівае пытанне: а што ж стане аб'ядноўваючай ідэяй гэтага поліфанічнага фільма?

Вялікі рускі крытык XIX стагоддзя Вісарыйн Бялінскі, прачытаўшы кніжку Канта, адазваўся аб філасофіі як аб чалавечым вялікім ведаў, якому, аднак, не хапае «палётнасці»... Ленін увесь насычаны «палётнасцю»: гэта ўласцівае ўсяго яго жыцця. Дакладна не знойдзеш вобразы, які перадае філасофію ўсяго лёсу Леніна. Думаецца, што ўвасабленне гэтай дзіўнай уласціваці і павінна быць нашай галоўнай творчай задачай.

— Ахарактарызуеце вашых калег па рабоце.

— Перш за ўсё хачу сказаць пра Яўгена Габрыловіча. Старэйшына кінадраматургічнага цэха, ён, на мой погляд, і сёння, на дзевятым дзесятку свайго жыцця, знаходзіцца ў выдатнай творчай форме.

Галоўны аператар — Мікалай Немалёў. Я ў мінулым мастак і таму заўсёды надаю вялікае значэнне выяўленчаму строю фільма. Немалёў падкупіў мяне веданнем жывапісу, асабліва французскага, а гэта для нашага фільма надзвычай важна. У Немалёва свабодная камера, ён не прызнае замкнёных і статычных рашэнняў. Яго камера, што нібыта ўрываецца ў жыццё, арганічна для нашага фільма, дзе будуць і сцэны паўхранікальнага характару (дзеянне ў карціне вядзецца ад імя некалькіх асоб, адной з іх стане «закадравы» аўтар, які знаходзіцца ў Парыжы і глядзіць на мінулае з сённяшняга дня).

У ролі Леніна выступае Юрый Каюраў, якога замежны глядач мог запомніць у фільме Юлія Карасіка «Шостае ліпеня», дзе ён, на мой погляд, вельмі ўдала сыграў Леніна. Аднак у нашым фільме перад Каюравым стаіць, як мне здаецца, больш складаная задача. Не проста сыграць, а ажыццявіць тое, што нам удалося зрабіць разам з цяпер ужо нябожчыкам Максімам Штраухам у фільме «Ленін у Польшчы». Пасля гэтага твора польскія калегі пісалі нам: «Мы ўдзячны вам за тое, што вы «разбронзавілі» Леніна». Наша задача — выдаліць з мастацтва канфармісцкі, фальшываакадэмічны погляд на фігуру Леніна як на ажыўшы помнік, раскрыць жывую, духоўна багатую чалавечую асобу Леніна. На мой погляд, Юрый Каюраў паспяхова спраўляецца з гэтай задачай.

Акрамя савецкіх актёраў у фільме «Ленін у Парыжы» ўдзельнічаюць і замежныя. Напрыклад, французская актрыса Клод Жад, якая праславілася ў карцінах Франсуа Труфо, у нашай стужцы іграе вядомую дзяўчку рэвалюцыянага руху Інесу Арманд, французжанку па паходжанню. У фільме здымаецца і вядомая па карцінах палка Анджэя Вайды актрыса Крысціна Янда.

У РЭПЕРТУАРЫ— НАРОДНАЯ МУЗЫКА

У наступным годзе гэтаму слаўтаму калектыву спаўняецца 30 гадоў. Сфарміраваны пераважна з удзельнікаў мастацкай самадзейнасці, Дзяржаўны народны хор БССР цяпер шырока вядомы ва ўсім свеце. Ён з поспехам выступаў у Канадзе, Балгарыі, Фінляндыі, Францыі, Польшчы, Румыніі. І ўсюды яго цёпла сустракалі глядачы, шчыра ўдзячныя артыстам за іх самабытнае мастацтва. Калектыву гэты, які спачатку называўся Дзяржаўным ансамблем песні і танца, цяпер таксама ўключае харавую, танцавальную і аркестравую групы. Жаночая група хору часта выступае самастойна ў народнай традыцыі спеваў а капэла. З яе ўдзельнікаў былі сфарміраваны два вядомыя вакальныя ансамблі, актэт і квартэт. Дарэчы, удзельніцы актэта, выканаўцы беларускіх народных песень, заваявалі залаты медаль і дыплом 1-й ступені на Усесаюзным і VI Сусветным фестывалях моладзі.

Танцавальная група хору выступае пераважна ў вакальна-харэаграфічных кампазіцыях. У складзе аркестра баяны, балалайка, цымбалы, скрыпка, кларнет, дудка, ударныя інструменты. У рэпертуары хору народныя песні і танцы, песні самадзейных і прафесійных беларускіх кампазітараў.

Адначасова з гастрольнай дзейнасцю калектыву вядзе вялікую работу па запісу і апрацоўцы музычнага фальклору. Працягваючы традыцыю, пачатак якой паклаў заснавальнік гэтага хору Генадзь Цітовіч, удзельнікі ансамбля выязджаюць у творчыя камандзіроўкі ў вёскі, каб прывесці адтуль новыя песні.

НА ЗДЫМКАХ: Дзяржаўны народны хор БССР выступае на свяце паэзіі ў купалаўскім скверы ў Мінску; удзельнікі танцавальнай групы хору; мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор калектыву, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Міхась ДРЫНЕУСКИ; на рэпетыцыі.

Фота А. КАЛЯДЫ.

3 БІАГРАФІІ ПАЭТА І НАРОДА

ЯКІ ШРЫФТ?

Беларускія кнігі ў XIX і пачатку XX стагоддзяў, а ў Заходняй Беларусі аж да 1939 года друкаваліся, як вядома, то кірыліцаю, то лацінкаю. Часта здаралася таксама, што адно і тое ж выданне, адна і тая ж кніжка друкаваліся рознымі шрыфтамі.

Гэта была вымушаная практыка. Яна вымагала ад друкароў і выдаўцоў дадатковых намаганняў і сродкаў, якіх і так было няшмат. Таму пытанне шрыфту, пытанне графікі перад беларускімі асветнікамі ў пачатку нашага стагоддзя паўстала надзвычай востра.

Усім было зразумела, што трэба пераходзіць на якісьці адзін шрыфт.

Але на які? У 1912 годзе з гэтай нагоды на старонках «Нашай нівы» распачалася дыскусія. Працягвалася яна некалькі месяцаў. Прыняў у ёй удзел і Янка Купала. Пясяня, шчыра зацікаўлены ва ўпарадкаванні і ўладкаванні ўсіх нацыянальных спраў беларускага народа, не мог застацца ў баку. Ён разумеў, што вырашаецца прынцыпова важнае пытанне для беларускай культуры, таму з хваляваннем пісаў з Пецярбурга, дзе вучыўся на агульнаадукацыйных курсах Чарняева: «Есць адзін вялікі Беларускі край,

адзін многамільённы беларускі народ; адна ў гэтага народа беларуская мова, і ўсяго гэтага свая ж кніжка не мае права дзяліць на дзве палавіны—на каталікоў і праваслаўных, як тое рабіла дагэтуль рэлігія, і чаму можа дапамагачь друкаванае роднае слова двума шрыфтамі?»

Гэта агульная развага. А якога шрыфту жадаў Янка Купала? Прыхільнікам якой графікі быў ён?

Перад тым, як адказаць на гэтае пытанне, згадаем, што першапачатковую адукацыю Янка Купала атрымаў у лацінскай азбуцы, у сваёй пісьмовай беларускай практыцы карыстаўся і кірыліцаю, і лацінкаю. Першая яго кніжка «Жалейка», як вядома, была надрукавана кірыліцаю, а «Гусяляр» ужо—лацінкаю. І ўсё ж пад час дыскусіі ён аддаў перавагу кірыліцы. Вось яго довады, абгрунтаваны: «Абдумаўшы ўсё, як мне сумленне дыктавала, і прымаючы пад увагу, што ў нашым краю бадай кожны граматык знае рускія літары, а не лацінскія,—я і прылучаюся да прыхільнікаў аднаго шрыфту ў беларускім друкаваным слове і падаю свой голас за тых літар, якімі суджана было друкавацца першай беларускай

свецкай кніжцы—Статуту Літоўскаму».

Купалаў ліст «Наша ніва» надрукавала ў пятым нумары за 2(15) лютага 1912 года, надрукавала ў аглядным артыкуле 1, натуральна, у вытрымках, і неак так здарылася, што літаратурнаўцы абшлі ўвагаю гэтую публікацыю, нічога пра яе не згадана і ў зборах Купалавых твораў, таму мы цалкам працягуем тут усе паэтавы развагі, яго разуменне аднаго шрыфту, у прыватнасці кірыліцы, у культурным жыцці беларусаў: «Шрыфт рускі,—пісаў ён,—не перайначыць (як некаторыя думаюць) нацыянальнай беларускай душы, як не перайначыла яе кольківяковае ўладарства прадстаўнікоў іншых культур. Беларус астанеца беларусам, як асталеся балгары—балгарамі, сербы—сербамі і ўкраінцы—ўкраінцамі, хаця і друкуюць свае кніжкі так званай «гражданкай».

«Культуру не шрыфт творыць, а ідэі, якія сеюцца ў народзе друкаваным словам»,—дадаваў Купала.

Шмат якія месяцы з Купалавага ліста рэдакцыя дае толькі ў перакладзе, але і з перакладу паўстае перад намі даволі выразная пазіцыя нашага пясяня, яго разуменне сутнасці самой ідэі аднаго

алфавіта, аднаго шрыфту. Вось з якім абурэннем пісаў Янка Купала пра тых, хто нібыта рабіў ласку беларускай кнізе, чытаючы яе ў той ці іншай графіцы, і пагражаў, калі рэдакцыя прыойдзе на нейкі адзін алфавіт, вырачыся беларускіх кніжак. «Такія чытачы,—даводзіў Купала,—далёка беларусаў не завядуць. Беларусам патрэбны беларусы, а не палітычныя гешэфтмахеры»...

Адчуваецца, гэты ліст быў вялікай падмогай для рэдакцыі. Даючы слова паэту, «Наша ніва» нібы страхавала і самую сябе, і ўсіх прыхільнікаў кірыліцы ад розных несправядлівых дакораў і выпадкаў, якія маглі б пасыпацца з боку тых, хто сімпатызаваў лацінцы. Газета так і пісала: «А каб жа не было на іх ніякіх напасцей, што «от, так сабе выдумалі і дамагаюцца, дык выстаўляюць у сваіх лістах вельмі сур'ёзныя аргументы», паслухаема пагляды нашага пясяня Я. Купала як прыхільніка аднаго шрыфту ў беларускім друкаваным слове». Думаецца, публікацыя гэтага ліста паўплывала на ход усёй дыскусіі. Купалава слова для многіх было аўтарытэтным.

Між іншым, падсумаваўшы вынікі дыскусіі, «Наша ніва» ў канцы кастрычніка 1912 года перайшла на адзін шрыфт, на той, які прапанаваў Купала. З тае пары кірыліца з кожным годам усё больш і больш пашыралася ў беларускай пісьмовай практыцы.

Уладзімір СОДАЛЬ.

ДАВЕДНІК

ПА КУПАЛАЗНАЎСТВУ

«Янка Купала ў літаратурнай крытыцы і мастацтвазнаўстве»—так называецца кніга, падрыхтаваная навуковымі супрацоўнікамі Літаратурнага музея Янкі Купалы і выпушчаная выдавецтвам «Навука і тэхніка». У ёй упершыню сабраны разам апублікаваныя ў дарэвалюцыйным, савецкім і замежным друку звесткі пра біяграфічныя матэрыялы, крытычныя і літаратурнаўчыя артыкулы, манаграфічныя працы, зборнікі, асобныя выданні, прысвечаныя літаратурнай і грамадскай дзейнасці народнага пясяня Беларусі.

Складальнікі імкнуліся па магчымасці поўнаасцю ўлічыць і зарэгістраваць усе публікацыі пра Я. Купала. Імі выкарыстаны бібліяграфічныя даведнікі і картатэкі буйнейшых бібліятэк краіны, а таксама матэрыялы, што былі дасланы кніжнымі палатамі, таварыствамі дружбы, інстытутамі літаратуры сацыялістычных краін—Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Польшчы, Румыніі, Чэхаславакіі і іншых.

прэм'еры, выстаўкі, сустрэчы

«КАНТАБІЛЕ» — У ЛІТВЕ

У Шаўляі адбыўся другі фестываль старадаўняй музыкі, на якім выступілі вядомыя калектывы Літвы, а таксама ансамблі з братніх рэспублік, сярод якіх быў і «Кантабіле» Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

ВЕРНІСАЖ АРХІТЕКТАРА

У гомельскім ДOME архітэктара разгорнута персанальная выстаўка твораў мясцовага архітэктара В. Каложнага. На вернісажы, акрамя праектаў, прадстаўлены партрэты і пейзажы, нацюрморты. Хвалююць глядачоў такія работы В. Каложнага, як «Ля Сожа», «Лета», «Вясна», «Восень», «Вечар», «Сосны», «Украіна Гомеля».

СПАДЧЫНА ПАЭТА

У адрас навагрудскага Дома-музея Адама Міцкевіча паступаюць падарункі з многіх рэспублік нашай краіны. Вось і нядаўна жыхар украінскага горада Кіраваграда А. Зайкін прыслаў амаль 90-гадовай даўнасці рускія часопісы «Новы», «Былое» і іншыя, дзе змешчаны артыкулы пра паэта. Творы А. Міцкевіча на літоўскай мове, выдадзеныя ў 1919 годзе, падарыў жыхар Вільнюса І. Пятраўскас. А супрацоўнікі Карэліцкага краязнаўчага музея перадалі сваім калегам з Навагрудка прыжыццёвае выданне твораў паэта.

ПОЛАЦКАЯ КАРЦІННАЯ ГАЛЕРЭЯ

У рэстаўрыраваным саборы—помніку архітэктурі XVIII стагоддзя ў Полацку—адкрылася карцінная галерэя. Тут экспануюцца звыш 50 твораў жывапісу, графікі, скульптуры. Яны аб'яднаны ў тэматычную выстаўку «Гісторыя Беларусі ў творах выяўленага мастацтва». У экспазіцыі прадстаўлены работы вядомых беларускіх майстроў пэндзля і разца М. Савіцкага, З. Азгура, У. Басальгі, В. Грамыкі і іншых.

«НОВЫЯ ПРЫГОДЫ НЕСЦЕРКІ»

У Ашмянскім народным тэатры адбылася цароўная

прэм'ера. Малады рэжысёр, кіраўнік самадзейнага калектыву Л. Спірыдонова паставіла п'есу Г. Марчука «Новыя прыгоды Несцёркі».

У рэпертуары калектыву, які мае багатую творчую біяграфію,—творы беларускай класічнай драматургіі «Пайлінка» і «Прымакі» Я. Купалы, «Несцёрка» В. Вольскага, «Сэрца на далоні» І. Шамякіна, камедыі А. Макаёнка.

НОВЫ ЛЯЛЕЧНЫ

Пры абласным ДOME работнікаў народнай асветы ў Гомелі створаны новы лялечны тэатр. Днямі ён паказаў сваю першую работу—спектакль «Прыгоды Нязнайка». Прэм'ера прайшла з вялікім поспехам. Зараз самадзейныя артысты рыхтуюць яшчэ дзве работы—п'есу «Школьнік Сярожа Баравікоў» і інсцэніроўку па водле народных казак.

На сцэне Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра адбылася прэм'ера спектакля па п'есе А. Каламіяца «Дзікі Аніёл». Гэта чацвёртая прэм'ера ў сёлетнім сезоне і ўдалы дэбют маладога рэжысёра А. Цітова.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля. Фота А. ПЕРАХОДА.

ДЗМІТРЫЙ КАБАЛЕЎСкі: МУЗЫКА НЕ ПРОСТА ЗАБАВА, А САМО ЖЫЦЦЁ

ПЕСНЯ, ТАНЕЦ, МАРШ

Дзмітрый Кабалеўскі—кампазітар асаблівы. Вучоны і крытык, педагог-асветнік, грамадскі дзеяч—усё злілося ў адно цэлае ў яго падзвіжніцкай натуре. Больш чым за паўстагоддзя творчага жыцця кампазітар стварыў пяць опер, чатыры сімфоніі, канцэрты для фартэпіяна, скрыпкі і віяланчэлі, квартэты, санаты, хоры, рамансы, яму належыць музыка да спектакляў і кінафільмаў.

Але асаблівы пласт яго дзейнасці—музыка для дзяцей і актыўная асветніцкая работа на ніве музычна-эстэтычнага выхавання падростаючага пакалення. Яго лекцыі і гутаркі аб музыцы па радыё і тэлебачанню, выступленні перад юнацтвам у адной з лепшых канцэртных залаў савецкай сталіцы—Калоннай, кнігі і грампласцінкі здабылі яму вялікую павагу і папулярнасць: яго слухаюць мільёны юных...

Есць справа, якой кампазітар ужо каля дзесяці гадоў аддае асабліва шмат душэўных сіл. Гутарка ідзе аб праблеме музычна-эстэтычнага выхавання ў агульнаадукацыйнай школе.

— Як зацікавіць, захапіць школьнікаў музыкай?—гаворыць Дзмітрый Кабалеўскі.—Мяне даўно хвалявала гэта праблема, адна з фундаментальных ва ўсёй савецкай педагогіцы. Упэўнены, што я ўмеае вырашэнне важна для паспяховага вядзення заняткаў практычна па любому школьнаму прадмету. А па мастацтву—асабліва. Бо не сакрэт: многія сённяшнія дэпаможнікі гавораць, чаму і як вучыць, але мала закранаюць пытанне, чым і як захапіць вучня.

— Як стваралася ваша «Праграма па музыцы для агульнаадукацыйных школ»?—Аб яе стварэнні я думаў даўно. А некалькі гадоў назад практычна ўзяўся за падрыхтоўку. У аснову паклаў сістэму музычнага выхавання дзяцей, якая прынцыпова адрозніваецца ад існуючых. Але перш за ўсё давалося вывучыць, наколькі яна прымальна для

школьнікаў, як яны яе засвойваюць...

У апошнія гады Кабалеўскі бывае ў дзяцей пастаянна. Ён сам вядзе многія заняткі ў 209-й маскоўскай агульнаадукацыйнай школе па створанай ім праграме. У гэтую школу ён прывёў з сабой маладых таленавітых педагогаў, праграму распрацоўвае спецыяльная лабараторыя. Дарэчы, па ёй ужо займаюцца многія школы ў Савецкім Саюзе.

— На які ўзрост разлічана ваша праграма?

— На сённяшні дзень яна даведзена ўжо да 7-га класа. Але пошукі і яе ўдасканаленне працягваюцца,—гаворыць кампазітар.

...Я пабывала ў 209-й школе. Знешне гэта тыповы будынак у адным з рабочых раёнаў Масквы. Але ёсць тут і незвычайнае—кабінет музыкі, у якім дзеці гавораць аб музыцы, слухаюць яе, вучацца разумець. Іменна тут у спробах і памылках, удачах і праліках нарадзілася тое, што сёння называюць новай «Праграмай па музыцы для агульнаадукацыйных школ».

— Мы ставім перад сабой задачу ўвесці вучняў у свет вялікага музычнага мастацтва,—працягвае Кабалеўскі,—навучыць іх любіць і разумець музыку ва ўсім багацці яе форм і жанраў, інакш кажучы, выхаваць у вучняў музычную культуру як частку ўсёй іх духоўнай культуры.

Назваючы праграму новай, я зусім не хачу сказаць, што яна адмаўляе ўсё, што з'яўляецца зместам папярэдніх, што пакладзеныя ў яе аснову прынцыпы не ўлічваюць тое каштоўнае, што набыта калектыўным вопытам лепшых педагогаў. Яе прынцыпы, метады і прыёмы вытрымалі праверку часам, атрымалі адабрэнне вялікай колькасці выкладчыкаў і, калі можна так сказаць, былі прыняты школьнікамі.

Я спачатку паклаў у аснову праграмы свае радыёгутаркі з юнымі слухачамі, запісаныя і выпушчаныя на шасці грампласцінках пад агульнай назвай

«Аб чым гаворыць музыка». І ўсё ж, называючы праграму новай, я маю на ўвазе не тыя або іншыя прыватныя метадыкі, а прынцыпы.

«Тры кіты» — песня, танец, марш—тры асноўныя сферы музыкі, сцвярджае Дзмітрый Кабалеўскі; яны звязваюць багацейшы, разнастайна развіты будынак музыкі з вялікімі масамі людзей, з народнай глебай.

Цікавая тэматычная пабудова праграмы. Так, кожная чвэрць школьнага навучальнага года мае сваю тэму. Вось, напрыклад, урокі музыкі ў першых класах. Першая чвэрць: «Тры кіты» ў музыцы—песня, танец, марш». Другая: «Аб чым гаворыць музыка». Трэцяя: «Куды вядуць нас «тры кіты»? Чацвёртая: «Што такое музычная мова?»

А вось тэмы для сямікласнікаў: «Што азначае сучаснасць у музыцы?», «Музыка «сур'езная» і музыка «лёгкая», «Вялікія нашы сучаснікі» і інш. Да кожнай тэмы прапановаецца пэўны пералік музычных твораў, яе ілюструючы.

— Я імкнуўся,—гаворыць Дзмітрый Кабалеўскі,—знайсці такую педагогічную канцэпцыю, якая вынікала б з музыкі і на яе абапіралася, зьяа натуральна і арганічна звязала б музыку-мастацтва з музыкай—школьным прадметам, а школьным заняткі музыкай таксама натуральна звязала б з рэальным жыццём. Я імкнуўся знайсці такія прынцыпы, метады і прыёмы, якія дапамаглі б захапіць дзяцей, зацікавіць іх музыкай, наблізіць да іх гэта выдатнае мастацтва, якое тоіць у сабе невымерныя магчымасці духоўнага ўзбагачэння чалавека.

І галоўнае, да чаго я імкнуўся,—гэта выклікаць у дзяцей яснае разуменне і адчуванне таго, што музыка не проста забава і дабаўленне да жыцця, а важная частка самога жыцця, жыцця ў цэлым і жыцця асобнага чалавека.

Алена ПАНІЧ.
Музычны крытык.

МАРАЦЬ ХЛАПЧУКІ АБ МОРЫ

Трапезаца флаг над мачтамі «Арла» — першага баявога карабля дзяржавы расійскай, вецер напайняе ветразі любімага судна Пятра I, следам ідуць легендарныя «Вараг», «Пацёмкін» і аваяная славай Кастрычніка «Дурора». Замыкаюць строй сучасны гвардзейскі вялікі процілодчыны карабель, цяжкі авіяносны і ракетны крэйсеры. Усе гэтыя мадэлі караблёў можна ўбачыць у зале мінскай сярэдняй школы № 30. Яе навучэнцамі створаны першы ў нашай рэспубліцы музей гісторыі Ваенна-Марскога Флоту СССР.

...Ласкавая чарнаморская хваля дакранулася да ног хлопчыка і назаўсёды прываражыла яго. З таго часу і пасялілася ў сэрцы Сашы Жыгальскага — хлопца з Мінска — мара аб моры. Ён

не проста марыў, ён вывучаў гісторыю флоту, з захапленнем чытаў апісанні подзвігаў рускіх маракоў, «біяграфіі» легендарных караблёў.

Калі Саша пабываў на гістарычнай «Дурора» і ўбачыў экспазіцыю музея рэвалюцыйнага крэйсера, ён цвёрда вырашыў стварыць разам з сябрамі школьны музей гісторыі флоту. Юныя энтузіясты арганізавалі клуб «Пасяйдон», збіралі матэрыялы, выраблялі макеты караблёў. Ішоў нястомны пошук экспанатаў, хлопчыкі наладзілі пераліску з ветэранамі марскіх бітваў, з музеямі ў Ленінградзе і Севастопалі. Расла колькасць сабраных фатаграфій, малюнкаў, карт і схем. Сваімі рукамі вучні змайстравалі макеты суднаў усіх часоў і прызнаных. Паступалі марскія інст-

рументы і іншыя экспанаты ад маракоў Балтыкі і Чарнамор'я. Неяк з паездкі школьнікі прывезлі каштоўныя рэліквіі — палавіну гарматнага ядра і карцеч з Малахава кургана. Ёсць у музеі сведкі і другога подзвіга Севастопаля — артылерыйскія гільзы, кулі, асколкі снарадаў, прабытыя салдацкія каскі — красамойныя «дакументы» герояў 250 дзён абароны Севастопаля ў 1941—1942 гадах. З сабранай дзецьмі экспа-

зіцыяй пазнаёміліся многія мінчане, госці сталіцы Беларусі, пабывалі тут і маракі-ціхаакіяныцы, пасланцы цяжкага авіяноснага крэйсера «Мінск». У дар музею яны прывезлі фотаздымак свайго карабля і пано з адлюстраваннем судна. Дырэктар музея і старшыня клуба «Пасяйдон» Саша Жыгальскі ўзмоцнена рыхтуецца да выпускных экзаменаў. А за імі — уступныя. Юнак марыць стаць курсантам Ленінградскага Вышэйшага ваенна-марскога вучы-

лішча падводнага плавання імя Ленінскага камсамола.

НА ЗДЫМКАХ: сваімі рукамі зроблена мадэль «Інгерманланда» — флагманскага карабля Пятра I; экскурсавод Марына РАМАНОВСКАЯ — на пасяджэнні Савета школьнага музея; у праграме трэніровак будучых маракоў — перацягванне каната; у гасцях у школьнікаў ветэран Балтыкі, былы абаронца Гангута Іван ЮРКЕВІЧ.

Фота Ч. МЕЗІНА.

МІНСКІЯ РЭЧКІ

Беларуская сталіца стаіць на ўзвышшы. Каля Мінска праходзіць водападзел Чорнага і Балтыйскага мораў. На поўдзень і ўсход ад горада рэкі ўліваюцца ў Днепр, а на поўдзень і захад — у Нёман. Праз Мінск цячэ рака Свіслач, прыток Бярэзіны, што ўпадае ў Днепр. Гэта невялікая па маштабах сучаснага горада рака.

Дробныя рачулікі з даўніх часоў упадалі ў Свіслач у самім горадзе і бліжэйшых ваколіцах: гэта Ратамка, Качынка, Няміга і Лошыца справа, а Вяча, Цна, Пярэпа, Слупня і Дразня злева. Недалёка ад горада ёсць таксама рака Піці і маленькі яе прыток Менка, з якім звязваюць назву беларускай сталіцы.

Паступова горад рос, і некаторыя дробныя рачулікі пачалі губляцца сярод будоўляў. Няміга, што цякла праз цэнтр старажытнага Мінска, змяніла свой напрамак яшчэ ў 1871—1873 гадах пры будаўніцтве чыгунак, а ў 1927 і 1951 гадах амаль уся яна была схавана ў трубу. Ад невялікай Пярэспы засталася зусім мала пасля асушэння навакольных балот.

За апошнія часы асабліва востра паўстала пытанне аб захаванні невялікіх рэчак, у якія трапляў гарадскі бруд. Яшчэ пры аднаўленні Мінска пасля Вялікай Айчыннай вай-

ны ўздоўж Свіслачы праз увесь горад была спланавана зялёная зона — паласа паркаў і сквераў, каб гарадскія будынікі не «падыходзілі» да вады. Берагі ракі ўмацавалі і «ўзялі ў бетон». Задумлівыя вербы і таполі, клёны і ліпы ўпрыгожылі ўсю берагавую зону.

З даўніх часоў паводкі на мінскіх рэчках не раз прыносілі нечаканыя клопаты людзям. У час крыгаходу разбураліся масты, вада выходзіла з берагоў. Увесну 1931 года пры таянні снегу ўзровень Свіслачы павысіўся на некалькі метраў. Пад вадою апынуліся некаторыя гарадскія кварталы. Невялікая Няміга не раз затапляла сутарэнні і ніжнія паверхі дамоў старой часткі горада. Таму для рэгуляцыі стоку на Свіслачы былі пабудаваны вадасховішчы — Заслаўскае, Драздоўскае, Чыжоўскае, Камсамольскае возера. Яны сталі прывабнымі месцамі адпачынку мінчан.

Але прамысловасць і гарадская гаспадарка Мінска патрабавалі ўсё больш вады. Падземныя запасы яе змяншаліся, а Свіслач ужо не магла задаволіць горад. Таму ў 1970-х гадах быў пабудаваны канал, па якому Вілія «пайшла» да Мінска. Гэту водную сістэму назвалі Вілейска-Мінскай. Свіслач атрымала з Вілі новае папаўненне. Паглыбела і За-

слаўскае вадасховішча — Мінскае мора; праз яго прайшла Вілейска-Мінская водная сістэма.

Не забыты пры пашырэнні горада і невялікія прытокі Свіслачы. На рэчцы Слупня ішчэ да Вялікай Айчыннай вайны пабудавалі сістэму сажалак для рыбнай гаспадаркі. Але яны страцілі сваю ролю, і за апошнія гады тут зроблены вадасховішчы, якія ўпрыгожылі новыя раёны горада, асабліва ў паўночна-ўсходняй частцы горада. Пабудаваны вадаёмы і на рэчцы Лошыцы.

Вельмі прыгожымі сталі новыя вадасховішчы на Вячы ў прыгараднай зоне адпачынку і на Піці, дзе сярод прыгоркаў маляўніча раскінулася Воўчкавіцкае вадасховішча. На думку многіх даследчыкаў, менавіта тут, на Піці, узнікла некалі старажытнае паселішча пад назвай Менек (сучасны Мінск).

Прымаюцца захады для захавання іншых невялікіх рэчак. Пасля стварэння вадаёмаў і ачыстых збудаванняў чысцей стала вада ў рэчках, з'явілася ў іх і рыба. Гарадская планіроўка і самі жыхары Мінска імкнуцца да таго, каб захаваць чыстымі воды тых рэчак, якія са старажытных часоў маляўніча вілься сярод узгоркаў праз Мінск і яго ваколіцы.

Вадзім ЖУЧКЕВІЧ, доктар геаграфічных навук.

СПОРТ

ПЕРАМОГ ТАРАНЕНКА

Дзесяты раз мацнейшыя штангісты свету разыгралі «Кубак блакітных мячоў». Гэтыя спаборніцтвы адбыліся ў горадзе Мейсене (ГДР).

Нікому з удзельнікаў не ўдалося перамагчы чэмпіёнаў Маскоўскай Алімпіяды, сярод якіх быў і мінчанін Леанід Тараненка. Беларускі асілак стаў першым у вагавай катэгорыі да 110 кілаграмаў. Яго вынік — 387,5 кілаграма.

У ДАДАТКОВАЙ СЕРЫ

Для таго, каб выявіць пераможцу на Кубак СССР па стрэльбе на траншэйным стэндзе, спа-

трэбілася «перастрэлка». Масквіч Анатоль Нікалаеў і мінчанін Андрэй Каваленка выблі аднолькавую колькасць ачкоў — па 193.

У дадатковай серыі лепшы вынік паказаў мінчанін, які і заняў першае месца.

«СЕРАБРО» БЕЛАРУСКАГА БАРЦА

Зборная каманда СССР па класічнай барацьбе прыняла ўдзел ў чэмпіянаце Еўропы ў Швецыі. Савецкія спартсмены заваявалі тры залатыя, чатыры сярэбраныя і адзін бронзавы медалі.

Сярод прызёраў — беларускі барць Аляксандр Дуброўскі. У яго сярэбраны медаль. Дарэчы, нядаўна наш спартсмен стаў чэмпіёнам Савецкага Саюза.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 697